

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันจากภายใน และแรงกดดันจากภายนอก ล้วนส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ ซึ่งตลอดระยะเวลาในการพัฒนาการศึกษาก็ยังมีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อาทิเช่น คุณภาพของคนไทยทุกกลุ่มวัยยังมีปัญหาส่งผลกระทบต่ออรรถระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศในอนาคต โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาที่ยังมีความเหลื่อมล้ำ จากการที่รัฐต้องรับผิดชอบการจัดการศึกษาด้วยทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาส่วนใหญ่เป็นงบบุคลากรซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายประจำ ทำให้งบประมาณสำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษามีน้อย จำนวนสถานศึกษาที่มีมาก โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ส่งผลให้คุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในเขตเมืองและชนบท ทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชนมีความแตกต่างกันมากขึ้น จากปัญหาวิกฤตของระบบการศึกษาที่สะสมและเรื้อรัง ผสมกับปัญหาและความท้าทาย ที่ประเทศต้องเผชิญจากปัจจัยภายนอกและภายใน จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศตามโมเดล “ประเทศไทย 4.0” ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2560 : 75)

ความคิดสร้างสรรค์นับว่าเป็นความสามารถที่สำคัญ และเป็นสิ่งที่มีอยู่ในตัวทุกคน ซึ่งมีคุณภาพมากกว่าความสามารถด้านอื่น ๆ และเป็นปัจจัยในการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ ทอแรนซ์ (Torrance, 1965 : Unpaged) สนับสนุนว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ด้วยการสอน ฝึกฝน และการฝึกปฏิบัติให้ถูกวิธี และควรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่เด็ก เพื่อเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในวัยต่อมา (อารี พันธุ์ณี. 2557 : 2)

ศักยภาพของความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า เพราะการดึงเอาศักยภาพของประชาชนออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากเท่าใด ก็ยังมีโอกาสพัฒนาเจริญมากขึ้น ประชาชนกล้าคิด กล้าใช้จินตนาการ และก่อให้เกิดการผลิตสิ่งใหม่ ๆ สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้จากประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา เยอรมนี (อารี พันธุ์ณี. 2557 : 2)

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองนั้น ถือว่าทักษะเหล่านี้เป็นทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังที่ วิจารณ์ พานิช (2556 : 35) กล่าวถึง การศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ โดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์ เพื่อผู้เรียนจะได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ได้ อย่างสร้างสรรค์และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต จึงกล่าวได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ ถือเป็นทักษะที่สำคัญทักษะหนึ่งที่ต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นในการพัฒนาผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของอารี พันธุ์ณี (2557 : 3) ที่กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ ถือเป็น การค้นพบสิ่งแปลกใหม่ สามารถคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งการค้นพบ แนวคิดทฤษฎีที่เป็นประโยชน์อย่างมากทำให้นักเรียนสามารถที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวไปในทางสร้างสรรค์และสามารถเชื่อมโยงให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ ความคิด สร้างสรรค์จึงเป็นความสามารถสำคัญที่ทำให้ได้ใช้ความคิดและจินตนาการควบคู่กันไปเพื่อที่จะ สร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นพลังความคิดที่สำคัญ หากได้รับการ กระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาอย่างเหมาะสมก็จะเกิดประโยชน์อย่างมาก ถ้ามีคนในสังคมที่มี ความคิดสร้างสรรค์สูงก็จะเป็นแรงขับเคลื่อนทำให้เกิดการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การพัฒนาให้บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญอย่างยิ่งของสังคมและประเทศชาติ (วิจารณ์ พานิช, 2556 : 35)

จากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ของสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า สมศ. ได้ให้ข้อเสนอแนะ ประเด็นหนึ่งว่าควรส่งเสริมและมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็น ตามหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง มีวิสัยทัศน์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (องค์การมหาชน). ออนไลน์. 2554) ดังนั้นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางควบคู่ไปกับการพัฒนาทางการคิด โดยเฉพาะการคิดสร้างสรรค์ จะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ จึงถือว่าทักษะการคิด ควรสนับสนุนให้เกิดขึ้นโดยเร่งด่วน โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนให้ โรงเรียนได้ฝึกทักษะการคิดมากกว่าการเร่งสอนเนื้อหาความรู้เพียงอย่างเดียว อันนำไปสู่ นโยบาย การลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรแก่นักเรียนใน โรงเรียนในปัจจุบันนี้ (ประสาธน์ เนื่องเฉลิม, ออนไลน์. 2559)

กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ เป็นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เน้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เฝินูประสพการณ์ตรงเรียนรู้

ด้วยตนเอง ได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุขจากกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลาย (อักษร เอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน). ออนไลน์. 2558) ซึ่งต้องคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการของผู้เรียนเป็นหลักและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมจริง ซึ่งต้องคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการของผู้เรียนเป็นหลักและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้น ๆ โดยลักษณะของการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ในโรงเรียน จะดำเนินการในลักษณะของกิจกรรมชุมนุมตามความสนใจของนักเรียน โดยบูรณาการไปในแต่ละช่วงชั้นโดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2558 : 2)

จากความเป็นมาข้างต้นชี้ให้เห็นว่าทักษะความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก เพราะผู้เรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกโดยใช้จินตนาการ และมีความคิดที่แปลกใหม่ จนสามารถสร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น จนมีลักษณะที่เป็นนวัตกรรมได้ ประกอบกับ นโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ที่มีจุดเน้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและความสามารถในการส่วนที่ยังจำเป็นต้องการพัฒนาโดยหนึ่งในทักษะที่จำเป็นคือ ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนได้จริง และเป็นชุดกิจกรรมที่ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจต่อการได้มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้ นักเรียนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และมีแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ประโยชน์ของการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้เกิดชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะดังกล่าวให้เป็นพื้นฐานในรายวิชาอื่น ๆ และในชีวิตประจำวันได้ รวมไปถึงครูผู้สอนได้แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และผู้ที่สนใจสามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปอีกด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดเวฬุวัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

2. ตัวแปรตาม

2.1 ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์

2.2 ความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถที่จะคิดค้นสิ่งแปลกใหม่หรือเกิดจากความคิดผสมผสานกันทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น โดยความคิดสร้างสรรค์มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบตามแนวคิดของทอแรนซ์ คือ

1. ความคิดริเริ่ม คือ ความคิดแปลกใหม่ที่ไม่ว้ากับผู้อื่น
2. ความคิดคล่องแคล่ว คือ ความสามารถในการหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว และมีคำตอบในปริมาณมากในเวลาจำกัด
3. ความคิดยืดหยุ่น คือ ความสามารถในการหาคำตอบได้หลากหลาย
4. ความคิดละเอียดลออ คือ การคิดเกี่ยวกับรายละเอียดที่ใช้ในการตกแต่ง

ซึ่งความคิดสร้างสรรค์ จะทำการวัดผลโดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้น
ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

กลวิธีการสอนของวิลเลียมส์ หมายถึง การสอนของครูเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
ด้วยการจัดการเรียนการสอนและใช้กลวิธีการสอนที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์
สอดคล้องทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น และความคิด
ละเอียดลออ เพื่อวัดความคิดสร้างสรรค์ โดยประเมินจากคำตอบของนักเรียน

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้นเป็นกิจกรรมที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่อง
ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ซึ่งชุดกิจกรรมจะประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม คำชี้แจง
วัตถุประสงค์ สาระสำคัญ เวลา อุปกรณ์ การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม

ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ผลการใช้
ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างแล้วทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้
ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ครบทั้งหมดโดยกำหนดไว้ E_1/E_2

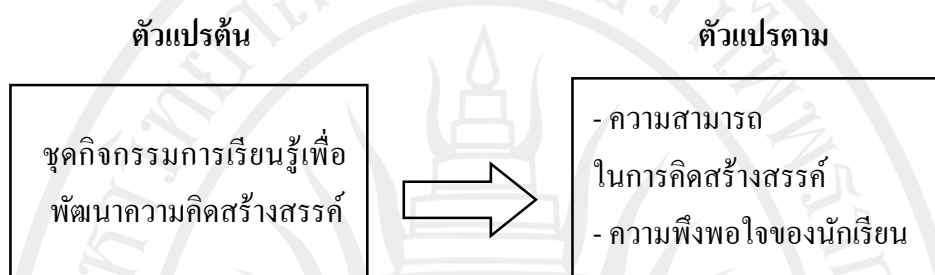
E_1 หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่เกิดจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน
ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

E_2 หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่เกิดขึ้นจากการทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์
หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจเป็นความรู้สึก หรือความคิดเห็น หรือทัศนคติ
ทั้งทางบวกและทางลบซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ ความเชื่อที่ได้พบเห็นได้มีส่วนร่วม นักเรียน
ทั่วไปมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน